

George Steiner (1961) *The Death of Tragedy*

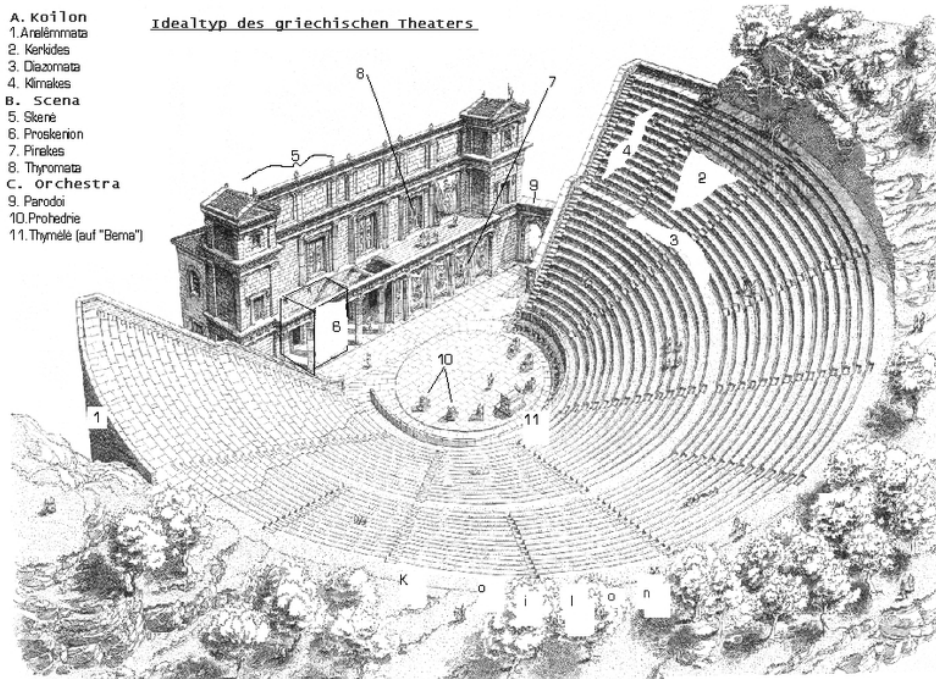
Tothom sap què és la tragèdia en la vida. Però la tragèdia en tant que forma dramàtica no és una noció universal. L'art oriental coneix la violència, el dolor, la catàstrofe natural o preparada curosament; el teatre japonès és ple d'acció ferotge i de mort cerimonial; però la representació del sofriment i de l'heroisme personals que anomenem teatre tràgic és particular de la tradició occidental. Ha esdevingut part integrant del nostre sentit de la conducta humana en totes les seves possibilitats. L'*Orestíada*, *Hamlet* i *Fedra* estan tan ben arrelats en el nostre imaginari espiritual que arribem a oblidar fins a quin punt és estranya i complexa la idea de representar l'angoixa privada en una escena pública. Aquesta idea i la visió de l'ésser humà que implica són gregues. I gairebé fins al moment de la seva decadència les formes tràgiques són hel·lèniques.

La tragèdia és estranya a la visió judaica del món. Se cita sempre el llibre de Job com un exemple de visió tràgica; però aquesta llegenda negra se situa al marge del judaisme i, fins i tot així, una mà ortodoxa ha establert els drets de la justícia contra els de la tragèdia:

El Senyor va beneir els últims anys de Job més encara que els primers. Job arribà a posseir catorze mil ovelles, sis mil camells, mil parelles de bous i mil someres.

(Jb 42, 12 Traducció: Associació bíblica de Catalunya, Societats bíbliques unides, Editorial Claret, 1993)

Déu ha reparat el dany causat al seu servent. Li ha donat una compensació pels seus sofriments. Però on hi ha compensació hi ha justícia, no pas tragèdia. Aquesta exigència de justícia és l'orgull i la càrrega de la tradició judaica. Jahvè és just, fins i tot en la seva colera. Sovint la balança del càstig i de la recompensa sembla terriblement desequilibrada, o les accions de Déu semblen d'una lentitud insuportable; però a la llarga no es pot dubtar que els seus camins són justos. No només justos, sinó racionals. L'esperit judaic està profundament convençut que l'ordre de l'univers i de la condició humana és accessible a la raó. Els camins del Senyor no són ni capriciosos ni absurds; els podem entendre plenament si els examinem amb la mirada lúcida de l'obediència. El marxisme és típicament jueu quan insisteix en la justícia i la raó; Marx rebutjava totalment el concepte de tragèdia. «La necessitat» deia «només és cega en la mesura que no és compresa».

El teatre tràgic neix d'una afirmació exactament contrària: la necessitat és cega i, quan l'ésser humà s'hi troba confrontat, ja sigui a Tebes o a Gaza, el colpeja amb la ceguesa. L'afirmació és grega i el sentit tràgic que s'ha edificat sobre aquesta base és la contribució primera del geni grec a la nostra tradició cultural. (...)

En la visió judaica, la catàstrofe prové d'una falta moral precisa o d'una incomprensió. Els poetes tràgics grecs afirmen que les forces que edificuen o destrueixen la nostra vida es troben fora del domini de la raó o de la justícia. Encara pitjor: al nostre voltant hi ha unes energies sobrenaturals que es fonen dins la nostra ànima i la tornen dement o que corrompen la nostra voluntat de manera que ens causen danys irremediabls a nosaltres mateixos o a aquells que estimem. [...]

Etèocles sap que morirà a la setena porta [de Tebes] i, malgrat això, avança:

Els déus ja no es preocupen més de nosaltres.
La nostra mort és per a ells la més bella ofrena.
Per què, doncs, retardar-la, mandrosos davant el nostre destí ?

Antígona no ignora res del que li ha de passar i, dins les fondàries del seu cor tossut, Èdip també ho sap, però caminen a bon pas cap a la seva sort funesta, empesos per veritats més fortes que el fet de saber. Per als jueus, hi ha una meravellosa continuïtat entre allò que els éssers humans saben i allò que fan; per als grecs, hi ha un abisme d'ironia.

George Steiner (1961). *The Death of Tragedy* I (selecció de passatges)